

นัยยะสำคัญของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับจีนภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรี อาเซียน - จีน (ASEAN - China Free Trade Agreement: ACFTA)*

นางสาวลัฐิกา เนตรทัศน์*

บทนำ

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนและจีนเริ่มมาจากรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation) เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๔๕ และต่อมาได้พัฒนาเป็นข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน (ASEAN China Free Trade Agreement) ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดข้อจำกัดทางการค้าและมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างกัน อาทิ การกำหนดโควตา ภาษีการนำเข้า การใช้เงินอุดหนุน การปกป้องทางการค้า และนโยบายภาษีส่งออก - นำเข้า เป็นต้น โดยข้อตกลงนี้ครอบคลุมการเปิดเสรีทั้งหมด ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน

ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีนถือได้ว่าเป็นข้อตกลงฉบับแรกที่อาเซียนได้จัดทำร่วมกับประเทศนอกภูมิภาค อีกทั้งยังเป็นข้อตกลงที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ มีการคาดการณ์ว่าอาเซียนและจีนจะก้าวไปสู่การลดภาษีสินค้าได้อย่างเต็มรูปแบบ^๑ นับเป็นสัญญาณที่ดีที่จะทำให้มูลค่าทางการค้าเพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจสำหรับประเทศจีนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของทั้งสองฝ่ายที่กำลังดำเนินไปได้อย่างดียิ่งนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้อาเซียนและจีนได้รับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ยังมีนัยยะสำคัญในมิติอื่นให้ศึกษา บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอประเด็นสำคัญในแง่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาและวิเคราะห์ในเชิงลึกต่อไป

* บทความนี้เผยแพร่เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑

* นักวิเคราะห์และจัดทำข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายอาเซียนและกิจการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ พณ.ซีอา-อาเซียน-จีน เต็มฉบับช่วยเพิ่มคำ ๒ ฝ่าย ทะลุล้านล้านเหรียญฯ แจงอย่างกังวลสินค้านอกทะเลลึก. (๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐). สืบค้นเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑ จาก มติชนสุดสัปดาห์: https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_72200

ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน

๑. ความเป็นมาและความคืบหน้าของข้อตกลงฯ

นายจู่ หรงจี นายรัฐมนตรีจีนเป็นผู้เสนอต่อที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน - จีน ครั้งที่ ๕ (ASEAN - China Summit 5th) เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเขตการค้าเสรีระหว่างอาเซียน - จีน และต่อมาได้จัดตั้งคณะเจรจาอาเซียน - จีน (ASEAN-China Trade Negotiating Committee : TNC) เพื่อเป็นเวทีเจรจาจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน (ASEAN China Free Trade Area: ACFTA)

ต่อมาในประชุมสุดยอดอาเซียน - จีน ครั้งที่ ๖ (ASEAN - China Summit 6th) เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา ผู้นำอาเซียนและจีนได้มีการลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน (Framework Agreement on ASEAN - China Comprehensive Economic Cooperation) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีนที่ครอบคลุมการเปิดเสรีการค้า ๓ ด้าน คือ การค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน โดยต่อมาทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในความตกลงด้านการค้าสินค้าระหว่างอาเซียน - จีน (Agreement on Trade in Goods of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Co-operation between the ASEAN and China) เป็นลำดับแรก ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน - จีน เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ณ กรุงเวียงจันทน์ สปป.ลาว และลงนามในความตกลงด้านค้าการบริการระหว่างอาเซียน - จีน (Agreement on trade in service of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Co-operation between Association of Southeast Asian Nation and The People's Republic of China) และความตกลงด้านการลงทุนระหว่างอาเซียน-จีน (Agreement on Investment of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Co-operation between The Association of Southeast Asian nation and the people's republic of China) ในวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๐ และวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ ตามลำดับ

สำหรับสถานะความคืบหน้าของข้อตกลงในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ อาเซียนและจีนจะก้าวสู่การลดภาษีด้านการค้าสินค้าภายใต้ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีนอย่างเต็มรูปแบบ หลังจากที่ทั้งสองฝ่ายเริ่มลดภาษีระหว่างกันตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ และได้ทยอยลดภาษีแล้วกว่าร้อยละ ๙๐ ของรายการสินค้าทั้งหมด โดยตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๑ จะต้องลดภาษีสินค้าอ่อนไหว (Sensitive List) ลงเหลือร้อยละ ๐ - ๕ ซึ่งครอบคลุมสินค้าของฝ่ายไทย เช่น แป้งข้าวสาลี น้ำผลไม้ โพลีเอสเตอร์ ยางรถยนต์ เป็นต้น และสินค้าของฝ่ายจีน เช่น กาแฟ ใบยาสูบ ฝ่าย แป้งข้าวเจ้า กระดาษ เป็นต้น ในส่วนของสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive List) มีจำนวนรายการสินค้าไม่เกินร้อยละ ๔๐ หรือจำนวน ๑๐๐ รายการของสินค้าอ่อนไหวทั้งหมด ซึ่งคงอัตราภาษีไว้จนถึงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๘ และหลังจากนั้นลดภาษีลงมาไม่เกินร้อยละ ๕๐ โดยครอบคลุมสินค้าของฝ่ายไทย เช่น นม มันฝรั่ง กระเทียม และไหมดิบ เป็นต้น และสินค้าของฝ่ายจีน เช่น ข้าวโพด ข้าว และด้ายใยสังเคราะห์ เป็นต้น

๒. หลักการสำคัญภายใต้ข้อตกลงฯ

สินค้าที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดภาษีภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน จะต้อง มีแหล่งกำเนิดสินค้า (Rule of Origin) ตามกฎเกณฑ์ที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกัน ซึ่งประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

๒.๑ ต้องเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นโดยใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด (Wholly-Obtained: WO) ส่วนใหญ่มักเป็นสินค้าเกษตร เช่น ข้าว พืช ผลไม้ สัตว์ ไร่ และสิ่งของที่เหลือจากการผลิต สิ่งของเหล่านี้

๒.๒ กรณีเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นโดยมิได้ใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด โดยมีสัดส่วนของวัตถุดิบที่มีถิ่นกำเนิดภายในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนและจีนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐ ของราคา F.O.B. (Free on Board/Freight on Board)^๒ หรือต้องมีสัดส่วนของวัตถุดิบที่มีถิ่นกำเนิดจาก ประเทศที่ใช้สมาชิกอาเซียนและจีนน้อยกว่าร้อยละ ๖๐

กฎแหล่งกำเนิดสินค้าเฉพาะ (Product Specific Rules) คือ กฎที่ใช้เฉพาะกับสินค้าบางรายการ ตามที่ตกลงกัน มีทั้งหมด ๔,๙๕๓ รายการ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสินค้าแต่ละพิกัด

๓. การเปิดเสรีภายใต้ข้อตกลงฯ

ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน (ASEAN China Free Trade Area: ACFTA) ครอบคลุมการเปิดเสรีการค้าทั้งหมด ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน โดยแต่ละด้านมีรายละเอียด ที่สำคัญดังนี้

๓.๑ การเปิดเสรีการค้าสินค้า แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การลดภาษีสินค้าส่วนแรก (Early Harvest Program) และการลดภาษีสินค้าทั่วไป (Normal Program)

๓.๑.๑ การลดภาษีสินค้าส่วนแรก (Early Harvest Program)

ตามมาตรา ๖ ข้อ ๓ ของข้อตกลงฯ การลดภาษีสินค้าส่วนแรกจะครอบคลุมสินค้า เกษตรภายใต้พิกัดศุลกากรที่ ๐๑ - ๐๘^๓ รวมทั้งสินค้าเฉพาะ (Specific products) ที่มีผลเฉพาะกับประเทศ

^๒ หมายถึง ราคาที่ผู้ซื้อต้องรับผิดชอบเอง เช่น ค่าประกันภัย ค่าภาษี ค่าระวางบรรทุกสินค้า หรือค่าธรรมเนียมในการนำเข้าหรือส่งออก และค่าศุลกากร จนสินค้าถึงมือผู้ซื้อโดยการส่งมอบ ณ ท่าเรือผู้ซื้อ

^๓๐๑ หมายถึง สัตว์มีชีวิต

๐๒ หมายถึง เนื้อสัตว์ และส่วนของสัตว์ที่บริโภคได้

๐๓ หมายถึง ปลา

๐๔ หมายถึง ผลิตภัณฑ์นม

๐๕ หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากสัตว์

๐๖ หมายถึง ต้นไม้

๐๗ หมายถึง พืชผักที่บริโภคได้

๐๘ หมายถึง ผลไม้ และลูกไม้

ที่ตกลงกันสองฝ่ายเท่านั้น โดยให้จีนและอาเซียนเดิม ๖ ประเทศ^๔ เริ่มต้นการลดภาษีตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๗ และยกเลิกภาษีสินค้าส่วนแรกนี้ทั้งหมดภายในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๙ รวมถึงให้ความยืดหยุ่นกับอาเซียนใหม่ ๔ ประเทศ^๕ ในอัตราการลดภาษีและระยะเวลาในการเริ่มลดภาษี และได้ยกเลิกภาษีสินค้าประเภทนี้ทั้งหมดมาตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๕๓

๓.๑.๒ การลดภาษีสินค้าทั่วไป (Normal Products)

แบ่งรายการสินค้าออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ รายการสินค้าปกติ (Normal Track) รายการสินค้าอ่อนไหว (Sensitive Products) และรายการสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive Track) โดยมีรายละเอียดในการลดภาษีดังนี้

๓.๑.๒.๑ สินค้าปกติ (Normal Track) กำหนดให้ลดอัตราภาษีที่สูงกว่าร้อยละ ๒๐ ให้อยู่ในอัตราร้อยละ ๒๐ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๘ ส่วนภาษีที่มีอัตราต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ให้ลดอัตราภาษีลงตามลำดับ และอัตราภาษีของสินค้าทั้งหมดจะต้องลดลงเหลือร้อยละ ๐ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๓ รวมทั้งให้เพิ่มสินค้าที่จะมีอัตราภาษีอยู่ที่อัตราร้อยละ ๐ - ๕ จากจำนวนร้อยละ ๔๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นร้อยละ ๖๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐

๓.๑.๒.๒ สินค้าอ่อนไหว (Sensitive Track) จำกัดให้มีได้ไม่เกิน ๔๐๐ รายการ และไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของมูลค่าการนำเข้า โดยกำหนดให้ลดอัตราภาษีลงเหลือร้อยละ ๒๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และมีอัตราภาษีสุดท้ายอยู่ที่ร้อยละ ๐ - ๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑

๓.๑.๒.๓ สินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive Track) ในเบื้องต้นกำหนดไม่ให้เกินร้อยละ ๔๐ หรือ ๑๐๐ รายการของสินค้าอ่อนไหวทั้งหมด โดยต้องเลือกหลักเกณฑ์ที่มีจำนวนรายการน้อยกว่า และลดอัตราภาษีให้คงเหลือร้อยละ ๕๐ ตั้งแต่ว่าปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ทั้งนี้ สินค้าที่จะได้รับสิทธิการลดภาษีภายใต้ข้อตกลงจะต้องมีแหล่งกำเนิดของสินค้าตามกฎหมายเกณฑ์ที่ได้ตกลงกัน กล่าวคือ สินค้าบางประเภทต้องใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด (Wholly Obtained) ในส่วนของส่วนสินค้าอื่นจะต้องมีมูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ภายในประเทศไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔๐

๓.๒ การเปิดเสรีด้านการค้าบริการ ตามมาตรา ๒^๖ ของความตกลงด้านการบริการระหว่างอาเซียนและจีน ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะเปิดเสรีด้านการบริการโดยครอบคลุมธุรกิจบริการภาคเอกชน แต่ไม่ครอบคลุม

^๔ ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย

^๕ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม

^๖ Article 2 1. This Agreement applies to measures by the Parties affecting trade in service.

2. This Agreement shall not apply to:

(a) services supplied in the exercise of governmental authority within the territory of each Party;

(b) regulations or requirements governing the procurement agencies of service purchased for governmental purposes and not with a view to commercial resale or with a view to use in the supply of service for commercial sale.

การให้บริการและการจัดซื้อจัดจ้างบริการโดยภาครัฐ สำหรับระดับการเปิดตลาดของแต่ละประเทศจะระบุอยู่ในตารางข้อผูกพันของแต่ละประเทศ และปรากฏอยู่ในส่วนแนบท้ายความตกลงด้านการบริการระหว่างอาเซียนและจีน ประเทศสมาชิกอาเซียนเสนอผูกพันเปิดตลาดในระดับสูงกว่าที่เปิดตลาดภายใต้ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization) แต่ต่ำกว่าที่เปิดตลาดระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันเอง

๓.๓ การเปิดเสรีด้านการลงทุน ตามมาตรา ๒๑^๗ ของความตกลงด้านการลงทุนระหว่างอาเซียนและจีน ภายใต้บังคับของกฎหมายและกฎระเบียบของแต่ละฝ่าย โดยทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะปรับปรุงระบบการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน อาทิ สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการลงทุน ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นเพื่อให้การยื่นขอลงทุนสะดวกยิ่งขึ้น สนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ให้บริการด้านการลงทุนแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Investment) เพื่อให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักลงทุนได้อย่างครบวงจร และอำนวยความสะดวกด้านกระบวนการจัดตั้งธุรกิจและการออกใบอนุญาตเพื่อการจัดตั้งธุรกิจ

๔. นัยสำคัญของความร่วมมือ

ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน (ASEAN China Free Trade Agreement: ACFTA) เป็นข้อตกลงที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ของอาเซียนกับประเทศอื่น เนื่องจากเป็นข้อตกลงฉบับแรก ที่อาเซียนจัดทำกับประเทศนอกภูมิภาค และจากความสำเร็จของข้อตกลงดังกล่าวที่สามารถเปิดเสรีทั้ง ๓ ด้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ และเปิดเสรีการค้าอย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ความสำเร็จดังกล่าวทำให้เห็นถึงพัฒนาการความเป็นสถาบันอันเป็นที่พึงพาของประเทศสมาชิกอาเซียน ตลอดจนนำมาซึ่งผลประโยชน์ในทางระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในประเด็นแรก การขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนผ่านการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน เป็นหนึ่งในกลไกที่ช่วยลดความเป็นปรปักษ์ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและสร้างเสถียรภาพให้เกิดขึ้นภายในกลุ่ม เนื่องจากอาเซียนถูกก่อตั้งขึ้นในฐานะของการรวมกลุ่มอันมีจุดประสงค์เพื่อร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม อย่างไรก็ตาม ภายใต้การรวมกลุ่มนี้ยังคงเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่าง

^๗ Article 21 Subject to their laws and regulations, the Parties shall cooperate to facilitate investments amongst ASEAN and China through, amongst others:

- (a) creating the necessary environment for all forms of investment;
- (b) simplifying procedures for investment applications and approvals;
- (c) promoting dissemination of investment information, including investment rules, regulations, policies and procedures; and
- (d) establishing one-stop investment centres in the respective host Parties to provide assistance and advisory services to the business sectors including facilitation of operating licences and permits.

ประเทศสมาชิก ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ความเข้มแข็งของสถาบันอาเซียน อาทิ ข้อพิพาทด้านอาณาเขตระหว่างฟิลิปปินส์กับมาเลเซียกรณีรัฐซาบฮ์ (Sabah) ข้อพิพาทด้านอาณาเขตระหว่างไทยกับกัมพูชากรณีเขาพระวิหาร ดังนั้น การสร้างความร่วมมือ ACFTA จะเป็นสิ่งที่ช่วยเชื่อมโยงให้ประเทศสมาชิกที่มีความขัดแย้งระหว่างกันสามารถประสานผลประโยชน์ให้เป็นไปในทางเดียวกันได้ ทั้งนี้ เนื่องจาก ACFTA เป็นความร่วมมือที่กระทำในนามของอาเซียนจึงมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ในระดับภูมิภาค ความร่วมมือดังกล่าวจะทำให้ประเทศสมาชิกช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อไปสู่เป้าหมายสูงสุด

เนื่องจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบด้วยประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดเล็กเมื่อเทียบกับจีน การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับทวิภาคีกับประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ย่อมทำให้ประเทศที่มีขนาดเล็กกว่าเสียเปรียบในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์กับประเทศมหาอำนาจ ดังนั้น การรวมกลุ่มในนามของประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อเข้าทำความร่วมมือในรูปแบบของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีนจะทำให้ประเทศสมาชิกได้รับผลประโยชน์มากกว่า เนื่องจากจะช่วยสร้างอำนาจต่อรองให้กับประเทศสมาชิกเพื่อไม่ให้ถูกกดดันจนสูญเสียผลประโยชน์ ทั้งยังช่วยสร้างบทบาทให้กับอาเซียนในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ การปรับตัวทางเศรษฐกิจของจีนในช่วงต้นศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านนโยบายกระจายอำนาจจากส่วนกลางควบคู่กับการเปิดประเทศเพื่อต้อนรับการลงทุนจากภายนอกมากขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจจีนเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจนขึ้นเป็นหนึ่งใหม่หาอำนาจทางเศรษฐกิจ ปัจจัยดังกล่าวจึงช่วยดึงดูดการค้าและการลงทุนจากอาเซียนได้อย่างดียิ่ง จึงนับเป็นโอกาสที่ดีสำหรับอาเซียนที่จะมีแหล่งทรัพยากรขนาดใหญ่เพื่อการพัฒนาภูมิภาคต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในแง่ของจีน การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับอาเซียนในลักษณะของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน ทำให้ได้จีนกลายเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญที่ช่วยฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจของอาเซียน เห็นได้จากมูลค่าการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับจีน เช่น มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีน มีการปรับตัวสูงขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จีนได้กลายเป็นแหล่งส่งออกอันดับที่ ๑ ของไทย ในขณะเดียวกัน การลงทุนโดยตรงจากจีนที่เข้าสู่ไทยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๙ นั้น มีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง^๔ แต่การที่จีนเร่งเดินหน้าพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจผ่านความร่วมมือดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นว่าจีนกำลังใช้ยุทธวิธีแบบนุ่มนวล (Soft Power)^๕ เพื่อเข้ามามีบทบาทและสร้างอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากในอดีต ภาพลักษณ์ของจีนได้สูญเสียไปจากปัญหาการเมืองและความมั่นคง

^๔ มนต์ชัย ลีลาถาวรสุข. (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๐). ผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีนที่มีต่อการลงทุนระหว่างไทยกับจีน. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, หน้า ๖๘ - ๘๐.

^๕ Joseph S. Nye (2004) Soft Power หมายถึง ความสามารถในการโน้มน้าวและชักจูงประเทศอื่นให้ยอมรับและปฏิบัติตามความต้องการของประเทศตน โดยที่ไม่จำเป็นต้องดำเนินการบีบบังคับหรือข่มขู่ด้วยกำลัง หรือมีข้อแลกเปลี่ยนเพื่อตอบแทนกัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การใช้อำนาจอย่างอ่อนเป็นความสามารถในการทำให้ประเทศอื่นเกิดความพึงพอใจในการเลือกประพฤติปฏิบัติในแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการของตนซึ่งไม่ต้องใช้อำนาจทางทหารหรือเศรษฐกิจในการกดดัน (สิทธิพล เครือรัฐติกาล, ๒๕๕๑)

จนทำให้ถูกคว่ำบาตรจากนานาชาติ ประเทศ ประกอบกับปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ในทะเลจีนใต้ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างจีนกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยืดเยื้อมาอย่างยาวนาน ทำให้ระดับความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและจีนถดถอยลง การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจจึงเป็นหนึ่งใน ทางเลือกที่จะทำให้จีนสามารถสร้างและรักษาผลประโยชน์ในภูมิภาคนี้ ตลอดจนความไว้วางใจจากอาเซียน กลับคืนมาได้

ถึงแม้ว่าเป้าหมายและผลประโยชน์ในเบื้องหน้าของความร่วมมือนี้จะสะท้อนออกมาในรูป ของมูลค่าการค้าสินค้า การบริการ และเงินทุนที่ไหลเวียนระหว่างกัน ตลอดจนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สำหรับจีนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม ACFTA ก็เป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองยุทธศาสตร์ ทางการเมืองได้ดียิ่ง โดยเฉพาะการป้องกันไม่ให้สหรัฐฯ มีอิทธิพลเหนือกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เพราะเมื่อใดก็ตามที่ ACFTA ทำให้ระบบเศรษฐกิจของอาเซียนต้องพึ่งพาจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็จะนำมาซึ่ง อิทธิพลของจีนในภูมิภาคนี้ที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และจะส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์การครอง ความเป็นผู้นำ (Hegemony) ของสหรัฐฯ ภายในภูมิภาค

บทสรุป

ปัจจุบัน ACFTA ถือเป็นเขตการค้าเสรีที่มีขนาดใหญ่และทำให้จีนเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของอาเซียนที่มี มูลค่าทางการค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นโยบายของความร่วมมือดังกล่าวทำให้เห็นถึงบทบาทของอาเซียนใน ๒ ลักษณะ ได้แก่ บทบาทของการเป็นสถาบันที่ช่วยประสานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศสมาชิก อาเซียน และบทบาทที่มากขึ้นในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ระดับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างจีนกับอาเซียนในความร่วมมือ ACFTA เป็นภาพสะท้อนของการใช้ Soft Power ของจีน ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จในการสร้างความไว้วางใจให้กับ ประเทศสมาชิกอาเซียน ทำให้อาเซียนมีมุมมองต่อจีนอย่างเป็นมิตรมากขึ้น ความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับ อาเซียนนี้จะช่วยให้จีนมีอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ อีกทั้งข้อตกลง ACFTA ยังเป็นประโยชน์ต่อจีนในการใช้เป็นเครื่องมือลดทอนอำนาจของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อีกทางหนึ่งด้วย